

О.Мягмар

Та хүүхэддээ итгэл хайрлаарай

Бичиг үсгийн дараах сургалтын материал

Улаанбаатар 2007

ТА ХҮҮХЭДДЭЭ ИТГЭЛ ХАЙРЛААРАЙ
(Бичиг үсгийн дараах сургалтын материал)

Боловсруулсан: О.Мягмар

Редактор: З.Тогтохмаа

Эх бэлтгэсэн: Ц.Баяржаргал

Хэвлэлийн техникч: З.Пүрэвсүрэн
Хэвлэгч: Ж.Өлзийсайхан

Албан бус боловсрол, зайны сургалтын үндэсний төвийн
хэвлэх үйлдвэрт хэвлэв.

Агуулга

Нэг. Хүүхэд өөртөө итгэж суралын анхны алхамууд

1.1. Өөртөө итгэлтэй Хишгээ хүү	4
1.2. Туулай шиг аймхай Болдоо хүү	5
1.3. Хүн рүү гүйж очдог Зулаа охин	7
1.4. Хүүхдийн итгэлийн суурь чулуу	8

Хоёр. Өрөөлд итгэж суралын эхлэл

2.1. Хүүхэд хэнд сайн дасдаг вэ?	10
2.2. Хүүхдийг шинэ орчинд хэрхэн дасгах вэ?	12
2.3. Сармагчингийн зулзага яагаад сүү хөхөөгүй вэ?	14
2.4. Аав ээжүүдийн асуултын хариу	18
2.5. Эцэг эхэд өгөх найман зөвлөгөө	21
2.6. Эцэг эхчүүдэд зориулсан асуулт, даалгавар	23
Дүгнэлт	26

Нэг. Хүүхэд өөртөө итгэж сурхын алхмууд

- Өөртөө итгэлтэй Хишгээ хүү.
- Туулай шиг аймхай Болдоо хүү
- Хүн хүн рүү гүйж очдог Зулаа охин
- Хүүхдийн итгэлийн суурь чулуу

1.1. Өөртөө итгэлтэй Хишгээ хүү.

Түүнийг тэвэрч эрхлүүлнэ. Хишгээ хүү аав, ээж хоёртойгоо тоглож нүүрээ гарцаараа дарж нуугдах нь их хөөрхөн. Мөн гэрийнхээ эд юмыг буулгаж “далан чавганцын ажил” хийнэ.

Ингэж тоглож байхдаа эн тэрийг шулганаж өөрийгөө сайн ойлгуулж чаддаг. Хишгээгийн харц нь итгэлтэй. Түүний дуу нь цовоо чанга. Хацар нь гэрэлтсэн хөөрхөн хүү. Өөртөө итгэлтэй ход ход инээдэг. Хааяа гүйж яваад бүдэрч унасан үедээ ээж нь дэргэд нь байвал уйлдаггүй. Босч ирээд өвдсөн газраа үнсүүлчихээд гүйгээд явчихдаг.

Хишгээ хоёр ойноосоо өнгөрч яваа хүү. Хишгээ ээжтэйгээ байхдаа өөр хэнийг ч тоодоггүй. Түүнийг хоёр нас хүртэл ээж нь ажил хийгээгүй бөгөөд хүүгээ чин сэтгэлээсээ хайлраж энхрийлэн өсгөжээ. Аав нь ажилдаа явна. Хүүдээ бас их хайртай. Ажлаасаа ирээд л

Дасгал ажил. Та хүүхдээ ажиглаж байгаад доорх хүснэгтэнд

Таны хүүхдийн хэрц итгэлтэй юу?	
Дүү нь чангаг цоглог уу?	
Сондоогаа сэлгүүр илэрхийлдэг уу?	
Гэртээ чөлөөтэй байдаг уу?	

Та дээрх асуултуудад “Тийм” гэж хариулсан бол таны хүүхэд өөртөө итгэлтэй хүн болж өсөх таатай эхлэл тавигдаж байгаа юм байна гэж

Багаасаа өөртөө итгэлтэй өссөн хүүхэд аливаад “Би чадна” гэсэн үзлээр ханддаг. Ийм үзэл бол амжилттай сайн суралцаж амьдрахад их чухал үүрэг гүйцэтгэдэг гэж эрдэмтэд

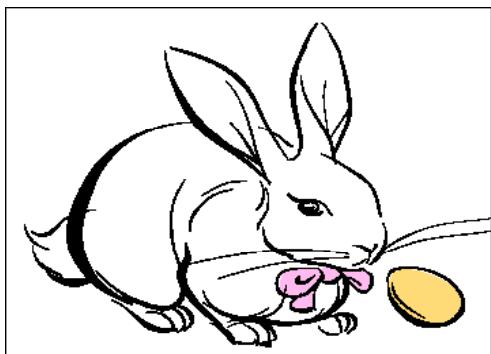

1.2. Туулай шиг аймхай **Болдоо хүү** **Болдоогийн аав, ээж хоёр**

Ээж нь түүнийг дөнгөж ойндоо хүрч байхад нь ажилдаа оржээ. Хүүгээ эрхлүүлээд сууж байх завгүй. Оройд ядарч ирдэг. Хүүгээ юм асууж шулганах үед төвөгшөөн цааш түлхэж “Энэ хүүхдээ аваач” гэж аавд нь уцаарладаг. Харин Болдоогийн аав нь их ууртай хүн. Зурагт үзэж ихэнх цагаа өнгөрөөдөг. Хүүхдээ хайхардаггүй зантай. Хүүхдээ үйлах үед зандарч, алгадаж дүүгүй болгодог

Болдоо хүү

Болдоо дөрвөн настай хүү. Одоо тэр цэцэрлэгт явдаг. “Танай Болдоо юм асуухад дуугардаггүй. Жаахан чанга дуугарсан үед айгаад туулай шиг бүлтэгнээд байх юм. Тоглоомыг нь өөр хүүхэд булаацаалдахад зүгээр өгчихөөд холдоод явчихдаг. Хүүхэдтэйгээ зөвлөн харилцаарай” гэж түүний багш ээжид нь захидал байв.

Дасгал ажил: Та хүүхдээ ажиглаад доорх хүснэгтэнд “Тийм”,

Таны хүүхэд нооцуй харцтай, нооцсон үү?	
Дүү үүүтэй бүрэг зантай юу?	
Сансагаа илэрхийлжээс сийдэг үү?	
Загнуулж, зодуулж, эхил их хийдэг үү?	

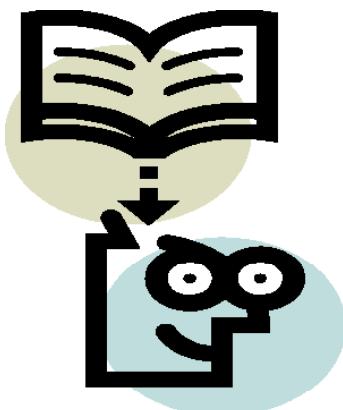
Та дээрх асуултнуудад “Тийм” гэж хариулсан бол таны хүүхэд өөртөө итгэлгүй, аймхай хүн болж өсөх таагүй эхлэл тавигдаж байгаа юм байна гэж үзээрэй. Та хүүхдээ аль болох чөлөөтэй байлгаж, эрхлүүлж

Багаасаа өөртөө итгэлгүй өссөн хүүхэд аливаад “Би чадахгүй” гэсэн үзлээр ханддаг. Ингэж өөрийгөө чамлах нь амжилттай суралцаж, сайхан амьдрахад ихээхэн саад тогтор болдог гэж

1.3. Хүн хүн рүү гүйж очдог Зулаа охин.

Зулаагийн ээж өрх толгойлсон бүсгүй. Охиноо ганцаараа өсгөж байгаа. Тогооч хүн. Өглөө гаралад орой ирнэ. Охиноо багаас нь айл айлд орхиж явсаар бүр дасчээ. Хайрлаж энхрийлж сүйд болдоггүй. Бас загнадаггүй. “Чи ч бүр мүү охиноо тоохгүй юм аа” гэж хөршийн эмээ түүнийг хааяа зэмлэнэ. Зулаа ээжийгээ эзгүйд хэнийд ч хамаагүй байж чаддаг. Бас нүүр өгсөн хүнийг дагаад байдаг. Танихгүй хүн дуудвал гүйгээд очдог.” Хүн хүн рүү гүйсэн хачин хүүхэд шүү” гэж ээж нь заримдаа гайхдаг байлаа. Айлын ээж хүүхдүүдээ хоол унд чихэр боов өгвөл харж зогсож байгаад өгснийг нь авдаг. Зулаа

1. Хүүхдийг ингэж Зулаа шиг айл айлд орхих нь зөв үү? _____

2. Зөв бол яагаад? _____

3. Буруу бол яагаад? _____

4. Зулаад чухам юу дутагдаад ингэж хүн хүн рүү гүйж очоод байгаа юм бол? _____

Хүүхдийг хайхрамжгүй орхиж өсгөснөөс болж түүний амьдралд зарим бэрхшээл учирдаг. Ингэж өссөн хүүхэд хэнд итгэх вэ? Мөн хэнд итгэж болохгүй вэ? Гэдгээ сайн мэддэггүй. Ийм хүүхдүүд том болоод мүү хүмүүст итгэснээс болж алдах

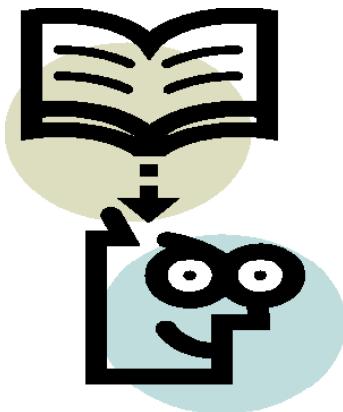

1.4. Хүүхдийн итгэлийн суурь чулuu

Эрдэмтдийн судалгаа.

(Уншаад, эрэгцүүлэн бодоорой)

Хорвоод дөнгөж мэндэлсэн бяцхан хүүхэд бусдад болон өөртөө итгэх итгэлийг хаанаас яаж олж авдаг вэ? гэсэн асуултыг эрдэмтэд сонирхон судалжээ. Хүүхдийг багаас нь хайлаж, сайн асарч өсгөх нь их чухал. Тэгвэл хүүхэд эхлээд аав ээж надад үргэлж туслах юм байна гэсэн найдвар бий болдог гэнэ. Ийм найдвар нь аажмаар өөртөө итгэх итгэлийг бий болгодог ажээ. “Зарим аав ээж миний хүү сайн хүн болно”, “Сайн хүүхэд шүү”, “Чи чадна” гэсэн үзлээр хүүхэддээ багаас нь ханддаг. Ийм гэр бүлд өссөн хүүхэд “Би сайн хүүхэд” “Би чадна” гэсэн үзэлтэй болж өсдөг байна. Энэ бол хүүхдийн итгэлийн

1. Хүүхэд бусдад итгэх итгэлийг хэнээс олж авдаг вэ?

2. “Сайн хүүхэд”, “Чи чадна” гэх зэргээр хандах нь хүүхдэд ямар нөлөөтэй вэ?

- Хүүхдээ хайлра, тэгвэл тэр үүнийг мэдрэх болно.
- Хэрэлдэж маргахгүй байхыг хичээ, тэгвэл тэр амгалан өсөх болно.
- Энэ бүхэн нь цаашдаа хүүхдийн итгэлийн тулгын чулууг бүрдүүлнэ.

Домог үлгэр: "Хайраар амилсан баримал"

Эртний Грекийн нэгэн уран барималч гоо үзэсгэлэнтэй бүсгүйн баримал бүтээжээ. Өөрийнхөө ур ухаанаар бүтээсэн энэхүү баримлаа шүтэн биширч яг л амьд бүсгүйтэй харилцаж байгаа мэтээр ханддаг байв. Энэ нь гайхамшигийг бий болгожээ. Нэгэн өдөр нөгөө баримал нь амилан гоо сайхан бүсгүй болж гэнэ...

Хүн хорвоогоос хүссэнээ олж хардаг гэдэг. Та хүүхдээ сайн талаас нь харж чадвал түүний олон сайхан чанарыг олж

илрүүлнэ шүү дээ. Энэхүү домог үлгэр сайн сайхан зүйлд итгэх итгэл хичнээн хүчтэй болохыг харуулж байгаа билээ. Үрийн заяа хайралсан хүүхдээрээ бахархах сэтгэл танд асар их эрч хүчийг өгөх болно. Үртэй хүн жаргалтай гэдэг билээ.

Хоёрдугаар бүлэг.

Өрөөлд итгэж сурхын эхлэл

Өрөөл бусдад итгэх итгэл бол хүний амьдралын маш чухал тал гэдгийг манай эцэг эхчүүд сайн мэддэг. Ийм итгэл нь бусадтай хамтарч сурч ажиллах, гэр бүл болох гэх зэрэг хүний амьдралын алхам бүрд хэрэг болдог. Бусдад итгэх чадваргүй хүн амьдралдаа итгэх итгэл муутай байдаг. Хүүхдээ амьдралд итгэх чадвартай сайн хүн болгох энэ чухал алхам нь хүүхдээ өөртөө дасгахаас эхэлдэг. Иймээс хүүхдийг яаж дасгах талаар авч үзье.

2.1.Хүүхэд хэнд сайн дасдаг вэ?

(Хуулан бичээд ярилцаарай.)

Навчaa охин яагаад ааваасaa бишүүрхсэн бэ?

Нэгдүгээр хэсэг.

Навчaa охин нэг ойндоо хүрч яваа. Түүний ээж Цэцэгээ охиноо төрүүлэх гэж ажлаасaa чөлөө авчээ. Аав Батаагийн амралт эхэлсэн тул охиноо нэг хэсэг хугацаанд харахаар шийдэж Цэцэгээ ажилдаа оров. Орой нь Цэцэгээ ажлаасaa ирэхэд “Охин халуураад байх шиг байна” гэж Батаа хэлэв. Навчaa өдөржингөө үйлсан учир бие нь үнэхээр тавгүй харагдаж байлаа...

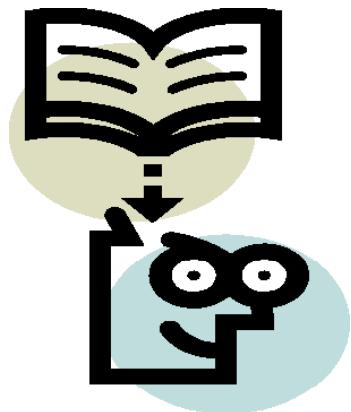
Хоёрдугаар хэсэг.

Ээж нь түүнийг тэвэрч авахад урдаас толгойгоо наан энгэрт нь наалдан санаа алдаж байлаа.

Цэцэгээ охиноо энхрийлэн үнсээд хэсэг тэвэрч, дараа нь хооллов. Охин ч удалгүй дуу шүү орж хацар нь туяарчээ. Үүнийг харсан Батаа “Наад хүүхэд чинь надаас айсан юм шиг нүүрээ буруулаад үйлаад байсан. Би ч гэсэн хоол өгсөн шүү дээ. Миний гарас олигтой идэхгүй байна билээ” гэж нялх охиндоо гоморхох мэт хэлэв. Цэцэгээ түүнд хандан “Тэгэлгүй яах вэ, охин чамаас бишүүрхээд байна шүү дээ, чамд охиныг чинь яаж дасгадаг юм билээ дээ” гэв...

Харин Навчaa охин оройжингоо ээжээсээ салахгүй” Намайг дахиад орхиод явчих бий” гэж айгаад байгаа мэт харагдаж байлаа.

Навчаагийн аав Батсаагийн асуулт:

Охин минь яагаад
надаас бишүүрхээд
байгаа юм бол?

1. Навчaa охин яагаад ааваасаа бишүүрхсэн бэ?

2. Хүүхэд ямар хүнээс их бишүүрхдэг вэ?

3. Та Навчаагийн аав, ээж хоёрын оронд байсан бол яах вэ?

Хариулт:

1. Хүүхэд түүнтэй байнга хамт байж, өөрт нь элэгсэг дотно хандсан хүнд амархан дасдаг. Тиймээс та охинтойгоо хамт байх цагийг бага гаргасан байж болох юм.
2. Хүүхэд, том хүн хоёрын хоорондын анхны энэ элэгсэг харилцааг эрдэмтэд ээнэгшин дасах гэж нэрлэжээ.
3. Аав ээждээ сайн ээнэгшин дассан хүүхдэд өөрийгөө аюулгүй орчинд байна гэсэн мэдрэмж төрдөг.
4. Ингэж дасаж чадаагүй хүүхэд ойр дотныхоо хүмүүсээс аиж бишүүрхдэг.

Навчаагийн ээж Цэцэгээгийн асуулт: Хүүхэд ээнэгшин дасаж байгааг яаж мэдэх вэ?

Хариулт:

1. Хүүхэд том хүн рүү зүтгэж тэмүүлнэ
2. Дагуулан харж баярлах ба дагаж уйлна
3. Энгэрт нь наалдах, том хүн рүү харж инээх, шулганах
4. Гараа сарвалзуулан баярлана.
5. Θсч томрох тусмаа улам дотонсож санаа бодлоо хуваалцдаг.

Одоо л ойлголоо. Ажил, ажил гээд л муу охиноо тэвэрч, энхрийлж байсан ч биш дээ. Охин минь надад сайн дасаагүй байх нээ дээ.

Тэгээд л надаас бишүүрхээд байгаа юм байна. Харин одоо явавал маргааш уйлуулахгүй шиг байх билээ?

- Хүүхэд ээж, аавдаа ээнэгшин дассан байх нь чухал
- Энэ нь хүүхдийн хөгжилд гол үүрэг гүйцэтгэдэг .
- Аав, ээждээ ээнэгшин дасаж чадсан хүүхэд айдас багатай, тайван хүн болж өсдөг байна.
- Энэ байдал нь бусадтай харилцах, нийгэмд амьдрах идэвх сонирхол төлөвшихд чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

2.2.Хүүхдийг шинэ орчинд хэрхэн дасгах бэ?

Аажиасар дасгах арга:

Жишээ нь Навчаа охины ээж нь ажилд орохосоо хэдэн өдрийн өмнө түүнийг аавд нь тэврүүлэх болон түүнтэй түр орхиод эргэж ирэх зэргээр бага багаар дасгах хэсэгтэй байжээ.

Хүүхэдтийн тоглох

Арга: Хүүхдийг хэнд дасгах гэж байгаагаа эхлээд тодорхойл. Тэгээд тэр хүнийг хүүхэдтэй тоглох тоглоомдоо татан оролцуулаарай. Тоглоом нь сайдас, бишүүрхлийг багасгаж өгдөг энгийн арга юм.

Хамт байх арга:

Хүүхдийг дасгах гэж байгааг хүнтэйгээ шууд үлдээлгүй дэргэд нь байлга. Жишээ нь танихгүй хүүхэд танай хүүхдийг харж асрах гэж байгаа бол түүнтэй орхиоосоо өмнө түүнийг хүүхдийнхээ дэргэд байлгаж бишүүрхлийг нь багасгавал зүгээр.

Дэндүү давчuuу орчлонд үдлээд буцахыг нь мэдсэн бол Дээлээ тайлаад өгөхөд нь дэрлээд унтах минь яалаа даа.... (Дууны угнээс)

“Эзжийн үнэрийг” санагдуулах арга:

Хүүхэд ээжийнхээ дүр тэрхнээс гадна түүний үнэрт дассан байдаг учраас танихгүй хүнтэй орхих үедээ ээжийнх нь үнэр шингэсэн дээл болон ямар нэг хувцасаар нь хучиж, нөхцөлж байвал түүнд дотно сайхан мэдрэмж төрүүлдэг.

Хайртай тоглоомоор нь тоглуулах арга:

Хүүхэд багасаа барьж тоглож дассан хайртай тоглоом байвал түүнийг дэргэд нь байлга. Цэцэрлэгт түүнийг нь түрөг явуулж болно.

Дассан эд зүйлсийг нь дэргэд нь байлагах арга:

Хүүхдийн сүүний аяга, суудаг сандал, дээл хувцас, хэнжил гэх зэрэг хэрэглэж дассан эд зүйлсийг нь шинэ орчинд түүнтэй хамт байлагавал дотно сэтгэгдэл төрүүлж тайвшируулахад чухал үүрэг гүйцэтгэдэг.

2.3. "Сармагчингийн зулзага яагаад сүү хөхөөгүй

“Сүүтэй ба сүүгүй төмөр ээжүүд”

“Төмөр ээжүүд” гэхээр та гайхаж байна уу? Энд төмрөөр хийсэн загваруудын талаар өгүүлэх гэж байгаа учраас та бүү гайхаарай. Гэхдээ энэ тун сонин туршилт шүү. Та сонирхон уншаарай. Үүнийг уншсанаараа хүүхдийг дасгахад юу хэрэгтэй байдаг вэ? гэдгийг мэдэж

Сонирхолтой туршилт:

Сармагчингийн зулзагануудын ээжийн загварыг хоёр янзаар хийжээ. Нэгийг нь төмөр утсаар хийгээд дэргэд нь хөхөх сүү тавьсан байна. Нөгөөгийг нь дулаахан цэмбэн зүйлээр хийж ээжийнх нь үнэрийг шингээжээ. Тэр хоёр дүрсийг нэг өрөөнд байрлуулав. Дараа нь тэр өрөөнд өлсөж цангасан сармагчингийн зулзагануудыг оруулжээ. Гэтэл зулзаганууд сүүнээс хол боловч ээжийнхээ ноос шиг зөөлхөн дулаахан бүрээстэй бас ээжийнх нь үнэрийг шингээсэн загварт очиж наалдаад

Өлссөн
зулзаганууд
дэргэд нь сүү
тавьсан дүрс
рүү ягаад
очоогүй вэ?

Эргэцүүлэх асуулт

Өлссөн
зулзаганууд
яагаад зөөлхөн
дулаахан дүрс
рүү очсо н бэ?

Та өөрийн саналласа энд биниж бусадтайгаа ярилцана уу?

Дасгал : Доорх хоёр тохиолдлыг уншаад, ярилцана уу?

Хурдан тайвширдаг Ганбаа хүү

Ганбаа гурван ойндоо хүрч явaa хүү. Ээж нь гадагш гарахдаа түүнийг хамар хашааныхаа Дулмаа эмээд захиж орхино. Хааяа тэдний ач охин Тунгалагийг гүйж гэртээ түүнтэй үлдээнэ. Ганбааг айлд орхиод гарах үед тэрээр ээжийгээ дагаж үйлна. Энэ үед нь “Зүгээр зүгээр орхиод гарaad явчих.

Ингэж жаахан үйлж байгаад дорхноо тайвшираад тоглоод эхэлдэг сайн хүү байгаа юм”

гэдэг байв. Үнэхээр ч ээжийгээ ирэхэд Ганбаа аль хэдийн тайвширчихсан тоглож байдаг байв. Ээжийгээ хараад гүйж ирж үнсүүлдэг. Гэхдээ үйлж сүйд болдоггүй сайн хүүхэд...

Тайлбар: Хүүхэд үйлах нь ердийн үзэгдэл юм. Энэ үед нь зодож загнаж болохгүй. Бие нь эрүүл үед үйлж, зөрүүдлээд байгаа хүүхдийг зэнд нь орхих нь дээр байдаг. Аав ээж нь хүүхдээ өөртөө сайн дасгасан бол Ганбаа хүү шиг тайван, итгэлтэй болно. Энэ бол бяцхан хүүхэд бусад хүмүүст итгэж байгаагийн илрэл юм. Ганбаа хүү бусдад итгэж байгаа учраас ээжийгээ иртэл тайван хүлээж чадаж байна шүү дээ.

Үйламхай Бямбаа.

Бямбаа бас л гурван ой орчимтой хүү. Гэхдээ ээжийгээ ямар нэгэн юманд явах гэхээр дагаж чарлана. Ээжийнх нь уур хүрч хүүгээ загнаад хааяа цааш нь түлхээд гардаг байв. Ээжийгээ эргэж ирэхэд их л ууртай, гоморхонгуй байх бөгөөд түүнийг хараад дахиад л үйлж

Түүнийг 12 настай эгч нь ихэвчлэн харж үлддэг байв. Бямбаагийн эгч ээждээ “Бямбаа их уйлах юм. Таныг гарсаад явахад чарлаад хоцордог. Тэгээд яаж аргадаад ч нэмэргүй удаан уйлах юм. Би дүүтэй хамт үлдэхээрээ юу ч хийж чадахгүй юм.

Тайлбар: Хүүхдийг Бямбаагийн ээж шиг бүү түлхэж зодоорой. Аав ээж нь хүүхдээ өөртөө сайн дасгаж чадаагүй байгаа учраас л хүүхэд ийм удаан уйлдаг. Тийм учраас Бямбаа хүү ээжийгээ дагаад удаан уйлаад байна шүү дээ.

Дасгал ажил: Гэр бүлээрээ тойрч суугаад ярилцаарай. Ярилцах

1. Хүүхэд чинь таныг дагаж уйлдаг уу?
2. Танай хүүхэд дээрх хоёр хүүгийн хэнтэй нь төсөөтэй зан гаргадаг вэ?
3. Та хүүхдээ уйлсан үед ямар аргаар дуугүй болгодог вэ?

2.4. Аав, ээжүүдийн асуултын хариу.

Сараа бүсгүйн асуулт: Миний хүү одоо 5 настай. Аав нь салаад явчихсан. Хүү минь эрүүл саруул өсч байгаа боловч эрэгтэй хүн харахаараа миний араар нуугдаад зугтаад байх юм. Хүү минь эрэгтэй хүнд итгэдэгүй. Аавгүй өсч

Асуултын хариу: "Аавгүй өсч байгаа бүх хүүхэд эрэгтэй хүнээс зугтдаггүй. Салсан ч гэсэн хүүхдийнхээ төлөө анхаарал тавьж болно шүү дээ. Үүний тулд хүүхэдтэйгээ уулзаж санаа бодлыг нь сонсдог байвал сайн. Ийм боломжгүй бол хүүхдээ эрэгтэй хүнд дасгахын тулд эрэгтэй ах дүү нартай нь ойр дотно өсгөж болно. Гэхдээ хүүхдэд хайргүй,

Өсөхөөгийн аавын асуулт:

“Манай эхнэр их завгүй хүн. Манай хүү Өсөхөө өвөө, эмээ дээрээ өссөн. Одоо нэгдүгээр анги. Би завчөлөөгөөрөө хүүгээ хүмүүжүүлэх санаатай ганц нэг үг хэлэхээр “Үгүй, өвөө тэгж хэлсэн, эмээ ингэж хэлсэн” гээд зөрүүдлээд байх юм. Хөгшчүүл

Асуултын хариу: “Өсөхөө хүү өвөө эмээдээ дассан байна. Өвөө эмээ нь танай хүүтэй яаж харилцаж байсныг асууж мэдээрэй. Энэ нь хүүг гэртээ дасгахад их чухал юм. Та хүүгээ гэрт нь аажмаар дасгаарай. Мөн хүүхдийг шинэ орчинд дасгах талаар өмнө нь үзсэн аргуудаас аль

Энхээ бүсгүйн асуулт: “Бид хадмуутайгаа хамт амьдардаг. Хоорондоо маргах юм гардаг. Гэтэл би хоёр хүүхэддээ эмээгийнх нь талаар муу зүйл ярьдаггүй. Гэтэл тэр хоёр хадам ээжид нэг их дотно биш. Хадам үүнийг мэдэрдэг. “Чи л энэ хоёр хүүхдийг

Асуултын хариу:

“Амьдралын боломжтой бол тусдаа гарах нь танай гэр бүлд өөрийн гэсэн уламжлал тогтоход их чухал үүрэгтэй байдаг. Шинэ, хуучин хоёр гэр бүлийн харилцааны зөрчил хүүхдэд нөлөөлсөн байж болох талтай. Томчуудын маргаан хэрүүл хүүхдийн хандлагад нөлөөлсөн байж магадгүй. Хүүхдийн дэргэд бүдүүлэгээр хэрэлдэж маргахгүй байхыг хичээх хэрэгтэй.

“Манайх хүүхдээ багад нь айлд өргүүлсэн юм. Одоо хүү минь 10 дугаар анги. Гэтэл биднээс зугтаад уулздаггүй. Саяхан нэг удаа согтуу ирээд “Би ингээд сургуулиас гарна. Та нар намайг ад үзэж айлд өгөө биз дээ?” гэж уйлж сүйд болсон. Өргөж авсан аав, ээж нь уг нь

Асуултын хариу: “Хүүхдийг үрчлүүлсэн шалтгааныг мэдэхгүйгээр таны асуултанд хариулахад төвөгтэй юм. Гэхдээ үрчилж авсан аав, ээжтэй нь хамтарч яагаад үрчлүүлэх болсон шалтгаанаа зөв ойлгуулж түүнд хайртайгаа ойлгуулахыг хичээ. Хүний амьдралд ийм зүйл тохиолддог гэдгийг бусад олон жишээгээр тайлбарлаж болох юм. Хүүгийнхээ сургуулийн багш, нийгмийн

Төрөөгийн ээжийн асуулт:

“Манайх 8 настай хүүтэй. Бид хоёр салахаар шийдсэн. Нөхөр маань өөр бүсгүйтэй болсон. Хүүдээ хэлэхгүйгээр өөр газар шилжиж амьдрах санаатай байгаа. Миний энэ шийдвэр зөв үү?”

Асуултын хариу: “Гэр бүл салалтын үед хүүхдийн сэтгэлийг аль болох бага шархлуулахад анхаарах хэрэгтэй. Хоёулаа хамт байж байгаад гашуун үнэнийг тайлбарлаж хэлж өгөөрэй. Тэгэхгүй бол хүүхэд “Би муу хүүхэд учраас аав өөр хүүхдийн аав болсон” гэж өөрийгөө буруутгадаг. Иймээс түүнд хайртай хэвээрээ байх болно гэдгээ ч аав нь хэлэх хэрэгтэй. Хүүхэдтэйгээ уулзаж байхыг аавд нь зөвшөөрөх нь чухал. Ийм уулзалт хүүхдэд сөрөг нөлөөгүй байх шаардлагатай. Мөн мэргэжлийн хүнд хандаж зөвлөгөө авч болох юм.

2.5. Эцэг эхэд өгөх найман зөвлөгөө

2. Хүүхдийг дутуу төрүүлэх, хэвлийд байхад нь айлгаж цочроох, гэлтээхээс болгоомжил. Жирээмсэн эмэгтэйг хайрлан хүндэл.

1. “Үртэй хүн жаргадаг, үндэстэй мөд нахиалдаг”
Та хүүхдээ хүсч төрүүлээрэй.

3. Ангаахай үрээ аав, ээж нь энхрийлэн дастга. Аав ээж минь хэзээ ч надад туслана гэсэн итгэлийг түүнд өгөөрэй.

4. Хүн болгон адилгүй хүлэг болгон жороогүй гэдгийг санаарай. Хүүхэд, хүүхдийнхээ онцлогт тохируулан харилцарай.

5. Хүүхдээ багас нь мүү хүмүүсийн нелөөнөөс хамгаал. "Сайнныг дагавал сарны гэрэл, мүүт дагавал мөгийн хорлол" гэдгийг санаарай.

6. "Нуур аягалан бол нугас аягалан" Гэр бүлдээ звэй найрсаг байгаарай. Тэгвэл танай хүүхэд айх сиюулгүй өөртөө итэлтэй, тайван өсч бойжино.

7. Хүүхдийг олон сургууль цээрэлг дамжуулахгүй байхыг хинэгзээрэй.

Найв нөхөдтэйгээ ижилдэн дасах боломжийг хүүхдэд олгоорай. Ганц хүн хүн болдоггүй ганц хүн гал болдоггүйг санаарай.

8. Амь зуулгаас хэвийн байлгах ажил, хөдөлмөр эрхлээрэй. Ядуу, орон гэргүй хүүхдүүдийн өөртөө итгэх итэл сүл байдгийг анхаар.

2.6. Эцэг эхчүүдэд зориулсан асуулт, даалгаврууд

Нэг. Хүүхэдтэй холбоотой асуултууд.

Та доорх асуултуудыг уншаад “Тийм” гэвэл + тэмдэг, “Үгүй” гэвэл-

Хүрэд тань эрүүл саруул всч болжсон ўү?	
Хүүхдийн тань оюун ухаан хэвийн ўү?	
Хүрэд өөрийн гэсэн сонирхдог зүйлтэй юү?	
Хүрэд тань сайн наизуудтай юү?	
Хүрэд тань хичээл нийцэндоо дуртай юү?	

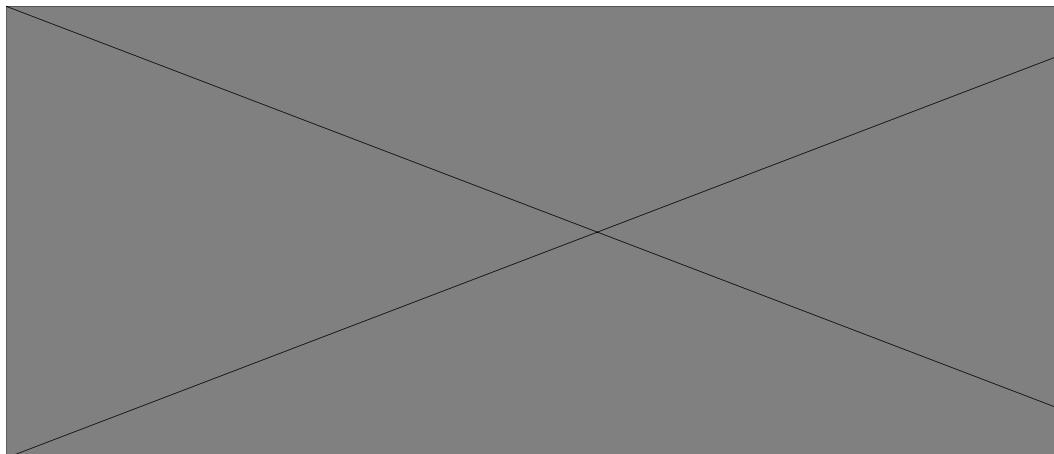
Дүгнэлт: та эдгээрт “тийм” гэж хариулсан бол танай хүүхдийн итгэлийн суурь чулуу зөв тавигдаж байгаа юм байна. Танд

Хүрээд тань хүнд өвчтэй юу?	
Хүрээд тань хөгжлийн барьшээлтэй юу?	
Хүрээд тань энэар нэг гяцтал авсан юу?	
Хүрээд тань муу хоногустай чөрхдэг юу?	
Хүрээд тань хэцүү эснэгдэж юу?	
Хүрэддигт тань сурах чадваргүй гэж хүүхэс хэлдэг юу?	

Дүгнэлт:

Та эдгээрт “тийм” гэж хариулсан бол та хүүхдээ зөв хүмүүжүүлэх, түүнд сайн сайхан амьдрах итгэл төрүүлэх талаар бусдаас илүү хичээх хэрэгтэй бөгөөд мэргэжлийн хүмүүсээс туслалцаа

Дүгнэлт:

Та эдгээрт “тийм” гэж хариулсан болтанай гэр бүл хүүхдийн хүмүүжилд сайн нөлөө ихтэй гэр бүл юм байна. Баярхүргэе. “Усны эх нь тунгалаг бол адаг

Танай х хүүхэддээ жотуу ширүүн ханддаг үү?	
Та хүүхэддээ есгэх гэж төвж эвэс хүн чөн үү?	
Танай х хэрүүл, эодсоонтой сийл чөн үү?	
Та нар хүүхэддээ баянга бүрүүтгаж, шүүрүүжилдэг үү?	
Танай х энэ цэгцүүр сийл чөн үү?	
Хүүхэддээ есгэхэд танд нэдлэг боловсрол дутдаг үү?	
Танай х ядуу сийл чөн үү?	
Хүүхдийнхээ боловсрол хүрүүжилд анхаарч чаддагчийн сийл чөн үү?	

Дүгнэлт:

Та эдгээрт “тийм” гэж хариулсан бол гэр бүлийнхээ харилцааг яаралтай өөрчлөн хүүхэддээ ээлтэй болгохыг хичээгээрэй. Зөв амьдрах итгэлийг хүүхэддээ өгөхийг хичээгээрэй. Та чадна. Бас мэргэжлийн хүмүүсийн туслалцаа авч болох юм.”Эзэн хичээвэл заяа хичээдэг “ гэдэг шүү дээ.

Бяцхан дасгал: Та яг одоо үүнийг хийгээд үзээрэй:

- a. Биеэ цэхлээд суугаарай
- b. Амьсалаа жигдэл
- c. Нүүрэндээ инээмсэглэл тодруул
- d. Одоо хүүхэд рүүгээ хараарай

Асуулт:

1. Инээмсэглэх нь танд ямар санагдав?

Танай хүрээд сургуульд талдаг үү?	
Хүрээд чинь эрүүл мэндийн үйлчилгээнд тогтолцоулж агаарддаг үү?	
Танай амьдарч суугаа орчын аюул багатай, тафсан үү?	
Та тогтолцоулж ажилтадаа юу?	
Танай гэрүүнэн "саарын хөөнүүстэй" нийтийн заалдог үү?	
Танай х аягалан тафсан хөршүүдтэй юу?	

Дүгнэлт:

Та эдгээрт "тийм" гэж хариулсан бол танай амьдралд гадаад орчноос шууд үзүүлэх мүү нөлөө бага байгаа юм байна. Баяр хүргэе. Гэхдээ болгоомж

Танай хүрээд сургууль засвардсан үү?	
Хүрээд чинь эрүүл мэндийн үйлчилгээнд тогтолцоулж агаардаж чаддаггүй юу?	
Танай амьдарч байгаа орчин аюул ижээ юу?	
Та тогтолцоулж ажилж эрхэлж чаддаггүй юу?	
Танай хэр үү нөлөөтэй хүүхэс орж гардаг үү?	
Танай хөршүүдийн зүзээс аюул учирдаг үү?	

Дүгнэлт:

Та эдгээрт "тийм" гэж хариулсан бол танай амьдралд гадаад орчноос шууд үзүүлэх мүү нөлөө их байгаа юм байна.

Та болгоомжтой байгун. Хүүхдэд үзүүлэх мүү нөлөөнүүдийг таслан зогсоо. Тэгэхгүй бол "Хожимсон гэмшил"-д хүрч магадгүй

Энэ номны талаарх уншигч таны санал: Доорх тестийн асуултуудыг анхааралтай уншина уу?

Дараа нь зөв гэж үзсэн хариултынхаа дугаарыг дугуйлаарай.

1. Энэ ном танд ямар санагдсан бэ?
 - a. Ойлгомжтой
 - b. Ойлгомжгүй
 - c. Хэлж мэдэхгүй байна
2. Та энэ номноос өөрт хэрэгтэй зүйл мэдэж авсан уу?
 - a. Тийм
 - b. Үгүй
 - c. Хэлж мэдэхгүй байна
3. Доорх харилцаануудын аль нь хүүхдэд итгэл төрүүлэхэд сайнаар нөлөөлөх вэ?
 - a. Хүүхэдтэй элэгсэг харилцах
 - b. Хүүхдийг зөнд нь орхих
 - c. Хүүхэдтэй хатуу харилцах
4. Хүүхэд өөртөө болон өрөөл бусдад итгэх итгэл түүний цаашдын амьдралд нөлөөтэй юу?
 - a. Чухал нөлөөтэй
 - b. Огт нөлөөгүй
 - c. Хэлж мэдэхгүй байна
5. Амьдралд итгэх хүүхдийн итгэл хэнээс илүү шалгаалах вэ?
 - a. Ээжээс
 - b. Ааваас

Танд баярлалаа.

Ном зүй

1. Грейс Крайг. Психология развития, Санкт-Петербург, 2001
2. Мягмар.О.Хүүхдээ хайллан харилцах нь, УБ, 2007
3. Мягмар.О. Хүүхдийн хөгжлийн практик асуудал, УБ, 2005
4. Роберт Кайл. Тайны психики ребенка, Москва, 2001
5. Douglas Davies. Child development, New York, 1999